

Obvodní soud pro Prahu 2
Francouzská 808/19
120 00 Praha 2

V Brně dne 30. 3. 2021

Žalobci: a) [REDACTED]
b) [REDACTED]
c) [REDACTED]
všichni bytem [REDACTED]

Zastoupení: Zuzanou Candigliota, advokátkou se sídlem Burešova 615/6, 602 00 Brno

Žalovaný: Česká republika – Ministerstvo zdravotnictví České republiky
se sídlem Palackého náměstí 375/4, 128 00 Praha 2

Žaloba na náhradu nemajetkové újmy dle zákona 82/1998 Sb.

Přílohy:

- Plná moc – sken
- Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 27. 3. 2020
- Vyjádření Světové zdravotnické organizace (WHO) k právu žen na doprovod u porodu

I. Úvod žaloby

Žalobci - partneři [REDAKCE] a [REDAKCE] (dále jen žalobkyně, žalobce nebo žalobci), který je zároveň zmocněn žalobkyni zastupovat jako advokát, a jejich nezletilé dítě (dále jen nezletilá žalobkyně) uplatnili 30. 9. 2021 u žalovaného svůj nárok na náhradu nemajetkové újmy, která byla způsobena nezákonným rozhodnutím. Konkrétně šlo o mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví České republiky ze dne 27. 3. 2020, pod č. j. MZDR 13620/2020-1/MIN/KAN. Tímto opatřením bylo zasaženo do jejich základního práva na respektování soukromého a rodinného života, jejich práva na rodičovskou péči a jejich práva na nepřetržitý kontakt během porodu a po porodu, a také do práv nezletilé žalobkyně, konkrétně do práva na zdraví a do práva, aby vše, co se jí týká, bylo posouzeno v souladu s jejím nejlepším zájmem.

Mimořádné opatření bylo přijato v souvislosti s nouzovým stavem, který byl v té době v České republice vyhlášen, avšak bylo neopodstatněné a hluboce zasáhlo do základních lidských práv a svobod mnoha rodin. Žalobci opatření napadli návrhem na zrušení opatření obecné povahy, v současné době již však dané mimořádné opatření není v účinnosti. K zásahu do práv žalobců došlo 1. 4. 2020, proto uplatnili svůj nárok včas v šestiměsíční lhůtě od zásahu.

V souladu s ustanovením § 15 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen „zákon o odpovědnosti za škodu“), podávají žalobci tuto žalobu po uplynutí 6 měsíců od uplatnění jejich nároku na náhradu nemajetkové újmy u Ministerstva zdravotnictví. Příslušné ministerstvo k dnešnímu dni na nárok žalobců nijak nereagovalo.

II. Popis rozhodných skutečností

Žalobkyně měla termín porodu 28. 3. 2020 a přála si u porodu přítomnost otce dítěte, aby mohli sdílet tento důležitý rodinný okamžik společně. Mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví ze dne 18. 3. 2020, č. j. MZDR 12344/2020-1/MIN/KAN (následně nahrazeno mimořádným opatřením ze dne 27. 3. 2020, č. j. MZDR 13620/2020-1/MIN/KAN), byla přítomnost otců u porodu plošně zakázána v celé České republice.

Žalobci si pro porod svého druhého dítěte zvolili s ohledem na místo bydliště, dobrou dostupnost, dobrou pověst i osobní dobrou zkušenost se zdravotní péčí Nemocnici Hořovice, která prodělala nedávno rekonstrukci porodního oddělení a jak před rekonstrukcí, tak po ní má k dispozici nové porodní pokoje s dostatečnou kapacitou i pro účast otce při porodu. Podle obou žalobců je kontakt při porodu naprosto zásadní, a to především z důvodu podpory rodičky a její psychické pohody, což je předpokladem hladkého průběhu porodu a prevence porodních komplikací stresového původu z důvodu absence partnera (osoby blízké) při porodu.

Protože Městský soud v Praze návrh žalobců na zrušení opatření obecné povahy i návrh na předběžné opatření odmítl, došlo 1. 4. 2020 k situaci, že žalobkyně musela porodit bez přítomnosti žalobce, čímž došlo k zásahu do jejich práv. Žalobcům tak bylo zasaženo do jejich práva na respektování rodinného života, žalobkyni do práva na ochranu zdraví, dále do jejich rodičovských práv a také do práva jejich dítěte, aby vše, co se jej týká, bylo posuzováno především hlediskem jeho nejlepšího zájmu.

III. Právní předpisy

Podle článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) má každý právo na respektování svého rodinného a soukromého života.

Článek 13 Úmluvy upravuje právo na účinné opravné prostředky, podle kterého každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné opravné prostředky před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

Podle článku 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány.

Podle článku 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) je nedotknutelnost osoby a jejího soukromí zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. Podle článku 10 odst. 2 Listiny má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

Podle článku 31 Listiny má každý právo na ochranu zdraví.

Podle článku 32 odst. 4 Listiny je péče o děti a jejich výchova právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

Podle § 81 občanského zákoníku je chráněna osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. Ochrany požívá mj. důstojnost člověka a jeho soukromí. Podle § 82 odst. 1 má člověk, jehož osobnost byla dotčena, právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

Podle § 858 občanského zákoníku zahrnuje rodičovská odpovědnost povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

Podle § 2900 občanského zákoníku vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

Podle § 28 odst. 3 písm. a) zákona o zdravotních službách má pacient při poskytování zdravotních služeb právo na důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb v souladu s charakterem poskytovaných služeb.

Podle § 28 odst. 3 písm. a) bodu 1. zákona o zdravotních službách má nezletilý pacient při poskytování zdravotních služeb právo na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, a podle bodu 3. má pacient právo na přítomnost osoby blízké nebo určené pacientem, a to v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem, a nenaruší-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb. Podle § 46 odst. 1

písm. a) nesmí vnitřní řád zasahovat do práv pacienta nad míru, která je nezbytně nutná zejména pro řádný chod zdravotnického zařízení a respektování práv ostatních pacientů.

Podle § 6 odst. 2 písm. b) zákona o odpovědnosti za škodu bylo příslušným úřadem, u kterého je možné odpovědnost za škodu uplatnit, Ministerstvo zdravotnictví.

Podle § 7 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu má právo na náhradu škody i ten, s nímž nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, ačkoliv s ním jako s účastníkem řízení jednáno být mělo.

IV. Argumentace

Uplatnění náhrady nemajetkové újmy způsobené nezákonným rozhodnutím podle zákona o odpovědnosti za škodu

Žalobcům byla způsobena nemajetková újma nezákonným rozhodnutím Ministerstva zdravotnictví. Mimořádná opatření Ministerstva zdravotnictví jsou svou podstatou opatřeními obecné povahy, jak vyplývá z § 94a odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví a také z usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 8/20.

K tomu, zdali se v případě opatření obecné povahy jedná o nezákonné rozhodnutí, žalobci odkazují zejména na judikaturu Nejvyššího soudu, který ve svém rozsudku ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3292/2015 konstatoval následující: „*Pokud dovolatelka formulovala otázku, zda je v případě nezákonnosti přijatého opatření obecné povahy možno požadovat náhradu škody dle OdpŠk, nečelila tím právnímu posouzení odvolacího soudu k takové otázce, neboť ten se k ní staví kladně a Nejvyšší soud proto k ní jen poznamenává, že je takový závěr jako východisko v této věci řešených právních otázek na místě akceptovat. Jestliže ovšem v dovolání formulovala (byť toliko ve značné obecnosti) též otázku, za jakých podmínek lze požadovat náhradu újmy v případě následně zjištěné nezákonnosti přijatého opatření obecné povahy, vyvstává v této souvislosti najevo deficit napadeného rozhodnutí. Odvolací soud se (zjevně z důvodu, že byl veden shora uvedenými nesprávnými úvahami) opomenul zabývat otázkou aktivní legitimace k uplatnění nároku na náhradu škody. **Patří zde připomenout, že jak soud prvního stupně, tak soud odvolací podřadil opatření obecné povahy pod nezákonné rozhodnutí ve smyslu § 20 OdpŠk, což je názor souladný s recentní komentářovou judikaturou (viz Korbelt, F. in IŠTVÁNEK, F., SIMON, P., KORBEL, F. Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem: Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788075525215., str. 180 - 181).***“

Zároveň je k tomu třeba dodat, že totéž vyplývá i z důvodové zprávy k zákonu o odpovědnosti za škodu, který říká, že: „*Zákon č. 82/1998 Sb. totiž reflektuje pouze škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, čímž znemožňuje náhradu škody způsobené při výkonu veřejné moci jiným způsobem. Mezi nové instituty, které nový správní řád přinese, patří především veřejnoprávní smlouvy, opatření obecné povahy a některé jiné úkony správního orgánu (vyjádření, osvědčení a sdělení podle části čtvrté nového správního řádu). Je nesporné, že rovněž za škodu způsobenou na základě těchto institutů by měl stát nebo územní samosprávné celky odpovídat. V případě veřejnoprávních smluv a opatření obecné povahy se tyto instituty výslovně podřazují pod režim rozhodnutí, takže po procesní stránce se bude v případě náhrady škody způsobené těmito instituty postupovat tak, jako by šlo o nezákonné rozhodnutí.*“

Příslušným úřadem je v případě žalobců Ministerstvo zdravotnictví, které dané mimořádné opatření vydalo (§ 6 odst. 2 písm. b) zákona o odpovědnosti za škodu).

K aktivní legitimaci žalobci podotýkají, že sice nebyli účastníky řízení, nicméně opatření obecné povahy se dotklo blíže neurčeného okruhu adresátů, kam spadali i žalobci. Není přitom pochyb, že do jejich práv (a práv dalších rodin) bylo zasaženo právě mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví. Podle § 7 odst. 2 zákona o odpovědnosti za škodu má právo na náhradu škody i ten, s nímž nebylo jednáno jako s účastníkem řízení, ačkoliv s ním jako s účastníkem řízení jednáno být mělo. Ostatně opatření obecné povahy (např. změna územního plánu) běžně nevymezují jmenovité adresáty. Žalobci využili všech procesních prostředků na ochranu jejich práv, když podali návrh na zrušení opatření obecné povahy a následně kasační stížnost (řízení v současnosti stále běží a žalobci očekávají výrok o nezákonnosti), postupovali tak v souladu s § 8 odst. 3 zákona o odpovědnosti za škodu. Zde je nutno podotknout, že i kdyby všechny prostředky nevyužili, jedná se v jejich případě o případ zvláštního zřetele hodný, neboť jim bylo významně zasaženo do základních lidských práv.

Pokud navíc byli žalobci aktivní legitimováni (procesně i věcně) k podání návrhu na zrušení opatření obecné povahy, lze analogicky usoudit, že jsou také aktivně legitimováni k odškodnění za nemajetkovou újmu, kterou dané opatření obecné povahy způsobilo. Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2019, č. j. 2 As 187/2017-264 se k aktivní věcné legitimaci vyslovil následovně: *„Aktivní věcná legitimace navrhovatele v řízení o návrhu na zrušení opatření obecné povahy je dána, pokud soud dospěje ke skutkovému a právnímu závěru o skutečném vztahu úpravy obsažené v napadené části opatření obecné povahy a právní sféry navrhovatele a zároveň o podstatné nezákonnosti napadené regulace obsažené v opatření obecné povahy posuzované z hlediska kompetenčních, procesních i hmotněprávních předpisů (§ 101a odst. 1 věta první a § 101d odst. 2 věta první s. ř. s.).“*

K aktivní legitimaci je zapotřebí zkoumat také příčinnou souvislost mezi nezákonným rozhodnutím (OOP) a vznikem nemajetkové újmy. Žalobci považují za nesporné, že právě následkem daného mimořádného opatření, kterým byla zakázána přítomnost třetích osob u porodu, vznikla jejich nemajetková újma, neboť žalobce nebyl kvůli tomuto opatření do nemocnice vpuštěn.

Porušení práv zaručených Listinou základních práv a svobod a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod

Podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a zároveň čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Zákaz přítomnosti otců u porodu je nepochybně neoprávněným zásahem do rodinného života.

Porod a narození dítěte je zcela výjimečný okamžik v životě každé ženy a partnerského páru. Pod obsah pojmu soukromý život podle Evropského soudu spadá i právo zvolit si okolnosti porodu (Ternovszky proti Maďarsku, stížnost č. 67545/09). Rozdělení rodiny představuje velmi závažný zásah do rodinného života a takové opatření se musí opírat o dostatečně závažné a pádné argumenty motivované zájmem dítěte (Scozzari a Giunta proti Itálii, stížnost č. 39221/98 a 41963/98). Aby bylo odůvodněno odnětí novorozence z péče rodiče, musí být prokázána existence obzvláště naléhavých důvodů. Je nutné se zabývat tím, zda není možné v tak zásadním životním momentu (jako je narození dítěte a období po porodu) použít méně extrémní zásah do rodinného života (Hanzelkovi proti České republice, stížnost č. 43643/10). Konstitučním prvkem práva na ochranu rodinného života je rodina jakožto základní sociální

jednotka a zároveň jediný prostor skutečné svobody dítěte. Chránit celistvost rodiny je dle Ústavního soudu jednou z důležitých povinností státu (nález ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. II. ÚS 838/07). Povinnost chránit rodinný život pak vyplývá mimo jiné z článku 10 odst. 2, článku 32 odst. 1 a článku 32 odst. 4 Listiny a článku 8 Úmluvy.

Mimořádné opatření také zasáhlo žalobkyni a nezletilé žalobkyni do čl. 31 Listiny základních práv a svobod, dle kterého má každý právo na ochranu zdraví. Podle vědeckých studií¹ i WHO² má přítomnost rodičkou zvolené osoby u porodu vliv na průběh porodu, snižuje pravděpodobnost výskyt komplikací a špatného zdravotního stavu novorozence. Zákazem přítomnosti u porodu bylo ohroženo jak zdraví rodičky, tak i zdraví dítěte.

Zde je potřeba vzít do úvahy i nejlepší zájem dítěte, přičemž odkazujeme na § 25 občanského zákoníku, podle kterého se na počaté dítě hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Zájem dítěte dle Úmluvy o právech dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí. V judikatuře Ústavního soudu je soustavně vyžadováno, aby při jakémkoli soudním rozhodování týkajícím se dětí byl nejlepší zájem zkoumán a posuzován jako určující kritérium pro konečné rozhodnutí. Je-li možné interpretovat právní předpis vícero způsoby, je třeba zvolit ten, který nejefektivněji naplňuje a podporuje nejlepší zájem dítěte (nález Ústavního soudu ze dne 31. 12. 2018, sp. zn. II. ÚS 2344/18).

K přítomnosti otce u porodu i jeho přítomnost po porodu jako zákonného zástupce dítěte po jeho narození, je potřeba vyzdvihnout skutečnost, že otec je hned v okamžiku narození dítěte zákonný zástupce dítěte s plnou rodičovskou odpovědností, která spočívá mj. v péči o dítě, jeho zdraví, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem a jeho zastupování. Občanský zákoník výslovně uvádí, že trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud. Navíc podle zákona o zdravotních službách zákonný zástupce uděluje svobodný a informovaný souhlas s veškerou zdravotní péčí poskytovanou nezletilému, pokud se nejedná o zákonnou výjimku – neodkladné poskytnutí péče nezbytné k záchraně života a zamezení vážnému poškození zdraví. Tím, že byla otci znemožněna přítomnost u porodu, došlo také ke znemožnění jeho přítomnosti u dítěte jako zákonného zástupce po porodu, což je protiprávní omezení rodičovské odpovědnosti otce a práva dítěte na rodičovskou péči.

Neobstojí ani původní argument Ministerstva zdravotnictví, jímž dané opatření „odůvodňovalo“; a to sice, že dané opatření mělo za účel ochranu veřejného zdraví v rámci pandemie onemocnění covid-19. V druhé i třetí vlně mimořádných opatření již totiž k omezení přítomnosti otců u porodů nedošlo. Toto opatření tak zjevně nemělo na ochranu veřejného zdraví žádný dopad, natož aby tato ochrana převážila zásah do základních lidských práv mnoha rodin. Opatření bylo zjevně nepřiměřené a nezákonné, a to především z důvodu, že kdyby žalobce dodržel veškeré nejpřísnější omezení a podmínky, přesto byla jeho přítomnost zakázána.

¹ Viz například studie *Continuous support for women during childbirth*. Dostupné z: <https://www.cochranelibrary.com/cdsr/doi/10.1002/14651858.CD003766.pub6/full>.

² Viz příloha.

V. Návrh

Žalobci navrhují, aby soud vydal tento rozsudek:

- I. Žalovaný je povinen uhradit na náhradě nemajetkové újmy v penězích každému z žalobců částku 50.000 Kč.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobcům do tří dnů od právní moci rozsudku náhradu nákladů řízení.

████████████████████

████████████████

████████████████

zastoupeni

Zuzanou Candigliota, advokátkou